



Nederland begon het Europese debat over normen en waarden. Welke zijn het, wat is de identiteit van het continent? In Berlijn maakt een lutherse kerk duidelijk welke waarden zij voorstaat met noodopvang voor daklozen. 's Nachts vriest het 15 graden.

FOTO AP

Wat is het eigen geluid van Europa? Vanaf morgen vergaderen kopstukken erover in Oostenrijk. Een van de deelnemers is Abraham de Kruijf: „Probeer te formuleren wat je ziet, wat je voelt en wat je hoort in Europa. Als je die formuleringen indikt, kun je tot de kern komen, tot de Europese waarden.”

Waarden gaan Europa niet redden

Interview

door Peter Henk Steenhuis

Zelf omschrijft Abraham de Kruijf zich als een burger op reis, die zijn weg zoekt in de instituties.

Maar ondertussen schreef Michael Gorbatsjov een artikel in een van Kruijfs boeken. Besprak hij de wereldproblematiek met Nobelprijswinnaar Mohamed ElBaradei. Kent hij de socioloog Amitai Etzioni, die zoveel invloed heeft op Balkenende. Sprak met de Amerikaanse bankpresident Alan Greenspan nadat hij een presentatie had gegeven in de Federal Reserve, de centrale bank van de Verenigde Staten.

En werd hij op straat persoonlijk uitgenodigd door de Oostenrijkse bondskanselier Schüssel om de conferentie 'The Sound of Europe' te komen bezoeken, die op 27 januari, op de 250ste geboortedag van Mozart in Salzburg begint en in het teken staat van muziek, de economie, en de Europese waarden nu de EU in crisis is.

De Kruijf: „Vorige week las ik in Trouw een verhaal over de Amerikaanse filosoof John Dewey (1859-1952). In de jaren dertig van de twintigste eeuw schreef hij dat wij ons handelen niet moeten baseren op hoogstaande idealen maar op het dagelijks leven. Dewey zegt dat de theoretische normen en waarden bepalen of de praktijk goed is, maar dat de praktijk aangeeft of de normen en waarden voldoen om de werkelijkheid vorm te geven die als wenselijk wordt beschouwd.” „Die vorm van pragmatisme

spreekt me enorm aan. Om de Europese crisis te boven te komen, moeten we waarden formuleren die nu voor de burger van belang zijn. Daarom schreef ik na het referendum over de grondwet een voorstel voor hoe het nu verder moet. Schüssel was de eerste die op mijn voorstel reageerde.”

Welke waarden gaan Europa redden? „Waarden gaan Europa niet redden.”

Wat redt Europa dan wel?

„Wat bedoel je met Europa? Het gebied dat omschreven is in de concept-grondwet? Of bedoel je gewoon de verschillende samenlevingen van alle inwoners van Europa?”

Kies maar

„Dewey zegt dat een pragmatische ethiek niet werkt met vastliggende beginselen en dat het belangrijk is dat burgers vaardigheden ontwikkelen waarmee situaties beter geanalyseerd kunnen worden. Het gaat er in de analyse nu om te ontdekken wat er goed zou kunnen zijn en om te bepalen hoe we dat goede zouden kunnen bereiken. Passen we dit toe op Europa dan moeten we vaststellen dat het alles overkoepelende Europese ideaal niet genoeg steun van de burgers heeft. Het heeft dan ook geen zin dit ideaal door te drukken.

Willen we Europa redden, om dat woord maar even te gebruiken, dan moeten wij als burgers zelf aan de slag. Waarden kunnen meehelpen. Waarden die werken maken essentiële kwaliteiten tastbaar van hoe



Abraham de Kruijf

we als mensen, organisaties, samenlevingen en overheden willen omgaan met elkaar en met onze leefomgeving.”

Nogmaals: welke waarden zijn dat?

„Om die te kunnen formuleren, moeten we eerst helder krijgen wat het goede is voor de Europese samenleving. Als je dat weet, kun je heel pragmatisch de bijbehorende structuur, de beslissingsprocessen, de wetten en de afspraken maken. Dat is onderdeel van mijn dagelijks werk aan innovatie van bedrijfsprocessen.”

Vertel me over het goede.

„Het goede tover ik niet zo maar uit

mijn hoge hoed. Zodra je naar het goede begint te zoeken, stuit je op allerlei uitgangspunten. Wil je dat Europese bestuurders de nadruk leggen op besturen, 'van bovenaf', of moeten ze zich richten op de kwaliteit van het doorgewone dagelijkse leven, en dus 'van onderop' besturen. Vinden we dat alle landen één moeten worden, of niet? Of is het zinniger eerst de dagelijkse praktijk te regelen en dan maar zien hoeveel eenheid dat oplevert?”

Dat moet elke burger voor zichzelf uitvogelen?

„Dat gaat natuurlijk niet. We kunnen dat zelfs niet per land beslissen. We zullen moeten proberen uit alle waarden en normen tot een aantal waarden te komen die we in Europa met elkaar delen. Dat kunnen onze grondwaarden worden, en daarmee kunnen we ook onze rol in de wereldsamenleving duidelijker maken.”

Goed, ik ga zoeken. Waar? Op straat, in mijzelf?

„Het zoeken naar waarden werkt van buiten naar binnen. Probeer te

formuleren wat je ziet, wat je voelt en wat je hoort in Europa. Als je die formuleringen indikt, kun je tot de kern komen, tot de Europese waarden. Met een voorstel voor zulke waarden ging ik naar de staf van Schüssel in Wenen. Het waarmaken van waarden is een vaak vergeten stap twee. Maar op papier klinken dergelijke waarden meestal als een open deur. Het gekke is alleen dat bijna niemand zo'n open deur binnenstapt.”

Hoe stap ik zo'n deur binnen?

„Waarden zoeken gaat dus van buiten naar binnen. Waarden waarmaken gaat van binnen naar buiten. Een voorbeeld. Burgers bepalen zelf steeds zelf meer wat ze belangrijk vinden. Na de democratiseringsgolf van de jaren zestig is iedereen mondig geworden. De overheid stimuleerde dat proces ook. Maar inmiddels duikt er een probleem op: mensen accepteren geen autoriteit meer. Terug naar Dewey. Als wij in Europa vinden dat zelfredzaamheid te ver is doorgeschoten en we langzamerhand een zoals ik dat noem egocratie krijgen in plaats van een demo-

cratie, dan zullen we opnieuw moeten zoeken naar wat nastrevenswaardig is. Het waarden en betrekken van letterlijk iedereen en elke bevolkingsgroep. In Zuid-Nederland noemen ze dat 'evenwaardigheid', iedereen is evenveel waard. Niet te verwarren met gelijkheid of gelijkwaardigheid; mensen zijn nou eenmaal niet gelijk. Evenwaardigheid kan een belangrijke waarde worden om die samenleving van de toekomst vorm te geven. Als we dat vinden, zullen we evenwaardigheid handen en voeten moeten geven, in de dagelijkse werkelijkheid.

En vinden we dat evenwaardigheid een belangrijke nieuwe waarde is? „Om dat uit te vinden ga ik naar Salzburg.”

Abraham de Kruijf werkt als procesexpert voor IBM, Europol, Albert Heijn en de rijksoverheid en gemeentelijke overheid. Hij doet ontwikkelingswerk in Chili en was medeoprichter van Habitat for Humanity Chile. Zijn boek 'Vernieuwen van bedrijfsprocessen, organisatie en ICT' kwam uit in 2000.

Balkenende en de anderen over het eigen geluid van Europa

Minister-president Balkenende neemt vrijdag 27 en zaterdag 28 januari 2006 deel aan de internationale conferentie 'The Sound of Europe' in Salzburg. De conferentie die

morgen begint, wordt georganiseerd door de huidige voorzitter van de Europese Unie, de Oostenrijkse bondskanselier Schüssel. Ze is een vervolg op eerdere conferen-

ties over Europese waarden op initiatief van het Nederlands voorzitterschap van de Unie in 2004. Meer dan 200 deskundigen, wetenschappers, opinieleiders, politi-

ci en beleidsmakers zullen in gesprek gaan over onder meer de vraag hoe waarden, ideeën en cultuur bijdragen aan de Europese identiteit en eenheid.